

Т.П. Поведа, Р.А. Поведа

Кам'янець-Подільський державний університет

КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ В СИСТЕМІ ЇХ ПІДГОТОВКИ ДО САМОРЕГУЛЬОВАНОГО НАВЧАННЯ

В статті обґрунтована необхідність здійснення різних видів контролю як головної передумови цілеспрямованого управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів на кожному етапі оволодіння знаннями з фізики. Окреслено основні умови для здійснення самоконтролю, самооцінки та самоуправління діяльністю учнями з можливістю переведення навчання в саморегульований процес.

Ключові слова: контроль, рівень особистісних досягнень, еталон, самоконтроль, самооцінка, самоуправління.

Визначальними рисами сучасної освіти є підвищення уваги до її якості, пошук методів її виявлення, порівняння її показників з європейськими стандартами. Якість – це основоположна умова для визнання, для довіри, сумісності та привабливості освіти в європейському просторі. Одним із завдань в цьому напрямі є навчання учня вчитися, формування його готовності до самоосвітньої діяльності. В цьому питанні велику роль покладемо на якісний контроль рівня засвоєння знань учнем.

Контроль – передумова управління будь-яким процесом, тому він має місце на всіх етапах оволодіння знаннями. В педагогіці прийнято вважати, що контроль є так званим "зворотним зв'язком" між вчителем і учнем, тим етапом навчального процесу, коли вчитель одержує інформацію про ефективність засвоєння знань з навчальної дисципліни. Систематична перевірка якості особистісних набутків сприяє також удосконаленню самого змісту і методики навчання. Головну ж суть контролю зводимо до цілеспрямованого управління навчально-пізнавальною діяльністю тих, хто вчиться, оскільки порівнюючи особистісні здобутки учня в минулому і теперішньому, можна забезпечити належний розвиток особистості на цьому етапі і в майбутньому [1].

Проблема ефективності контролю та оцінки знань, гостро стояла і стоїть в психолого-педагогічній та науково-методичній літературі. Питанню удосконалення контролю приділялась увага з боку вчених-педагогів (Амонашвілі Ш.О., Лернер І.Я., Сухорський С.Ф., Шацький С.Т.), її розвивають і вдосконалюють досвідчені педагоги-новатори (Сорокін Ю.М., Шаталов В.Ф.), чітку класифікацію видів контролю та їх функцій, знаходимо у працях С.С.Березняка, Н.Г.Казанського, Т.С.Назарова, М.В.Савіна, Ю.М.Сорокіна, контроль як управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів розглядається в працях Атаманчука П.С., підвищенню ефективності контрольної діяльності вчителя приділяють увагу педагоги та методисти Е.Д.Божович, В.Д.Шарко, Е.Б.Шипшова, І.С.Якиманська.

П.Я.Гальперін [3] зазначає, що у будь-якій дії потрібно виділяти наступні функціональні компоненти: орієнтаційний, виконавчий і контрольний. Призначення контрольної компоненти діяльності полягає у слідкуванні за ходом наблизення до кінцевого результату шляхом співставлення виконаних дій із заданим взірцем. При цьому П.Я.Гальперін підкреслює, що до складу людської дії входить не тільки робоча дія, але й дія самоконтролю, який утворюється значно швидше ніж робоча дія. Це дуже важливо враховувати, якщо ми говоримо про підготовку учня до самоосвітньої діяльності.

Розглядаючи проблему управління навчально-пізнавальною діяльністю учня з поступовим переведенням її в план саморегульованого протікання, виходимо з таких передумов:

- контроль, корекція і управління ґрунтуються на основі загальних уявлень про процедуру контролю;
- контроль сприяє ефективному управлінню при умові чітко визначених цілей і завдань;
- кінцевим результатом дієвого контролю є ефективна самоосвітня діяльність учня.

Ефективність організації контрольної діяльності насамперед залежить від готовності самого вчителя здійснювати її та дотримання ним певних вимог [11]: наявність переконаності вчителя фізики у значущості даного

виду діяльності, усвідомлення прагнення здійснювати його творчо; визнання кожного учня суб'єктом навчальної діяльності і його позитивне сприйняття; знання про цілі і основні завдання контролю і педагогічної оцінки в освітньому процесі, їх ролі у розвитку особистості учня; розуміння змісту і структури контрольної діяльності; наявність умінь вчителя планувати і організувати контроль; виявлення причин і характеру можливих дидактичних утруднень під час контрольної діяльності; вміння коригувати діяльність учня.

До ряду вимог, які стоять перед вчителем для здійснення ефективної контрольної діяльності справедливо віднесено:

- підбір ефективних форми контролю для визначення ступеня наблизення отриманих результатів до кінцевої мети (еталону);
- виявлення причин помилок і складання плану їх усунення;
- розвиток в учнів рефлексивного мислення;
- здійснення самоаналізу, самооцінки і самокорекції власних дій з управління пізнавальним процесом;
- визначення критеріїв і форми оцінки та їх використання під час здійснення контрольної діяльності;
- формулювання оцінного судження.

Призначенням контролю є виявлення рівня правильності, об'єму, глибини та дійсності засвоєних учнями знань, отримання інформації про характер пізнавальної діяльності, про рівень самостійності та активності учнів в навчальному процесі, встановлення ефективності методів, форм та способів їх навчання. Від вміння вчителя визначити цілі проведення контролю, передбачити найефективнішої форми проведення на конкретному етапі та визначити місце контролю в процесі вивчення фізики залежить його ефективність. Виділяють [6, 7, 8] наступні завдання (цілі) контролю знань учнів:

- діагностика і коректування засвоєних знань учнів;
- врахування результативності окремого етапу процесу навчання;
- визначення підсумкових результатів навчання.

Уважно подивившись на викладені вище цілі контролю знань і умінь учнів, можна побачити, що це є цілі вчителя при проведенні контрольних заходів. Проте головною дійовою особою в процесі навчання певному предмету є учень, сам процес навчання – це придбання дієвих знань учня. Тому все, що відбувається на уроках, включаючи і контрольні заходи, повинно відповідати цілям самого учня, повинне бути для нього особистісно цінним. Контроль повинен сприйматися учнями не як щось, потрібне лише вчителю, а як етап, на якому учень може зорієнтуватися щодо наявних в нього знань, переконатися, що його знання і уміння відповідають вимогам, що пред'являються. Отже, до цілей вчителя ми повинні додати цілі учня: *переконатися, що придбані знання і уміння відповідають вимогам, що пред'являються.*

Якщо вчитель відноситься до контролю як до діяльності, важливої для учнів, залучає їх до самооцінки, то учні відчують значущість контролю, з'ясовують свої помилки, розвивають самокритичність і відповідальність. Такий вид роботи ніколи б не з'явився, якби вчитель розглядав мету контролю тільки як діагностику і облік знань. З другого боку

представляється незрозумілим, як вчитель може коректувати наявні знання учнів, тобто заповнювати прогалини в їх знаннях, на контрольному етапі. Контрольні заходи можуть служити лише для діагностики наявності певного рівня знань, але не для їх коректування. Контрольний етап має свої, абсолютно певні задачі, і нам видається, що не варто намагатися вкладати в його рамки завдання наступного етапу роботи. Тільки після того, як з'ясовані недоліки в знаннях учнів на контрольному етапі, можна говорити про подальше коригування, якщо воно необхідне. Згідно зауваженням, формулюємо наступні завдання контролю знань:

- *переконати учня в засвоєнні знань відповідно до рівня вимог;*
- *отримати інформацію про результат засвоєння, відповідно до еталона.*

При такому формулюванні цілей контрольному етапу навчання стає ясно, що контроль несе в собі тільки одне завдання: облік результативності навчання і виявлення його прогалин, якщо вони є, як вчителем, так і, що не менше важливо – самими учнями.

Грамотно, з меншою витратою часу і сил планувати та проводити контрольні заходи вчителю допомагають знання і розуміння функцій контролю. Учені-педагоги і методисти виділяють такі функції перевірки: *контролююча, розвиваюча, орієнтувальна, виховуюча і стимулююча* [6, 7, 8].

Однією з основних функцій контролю вважається *контролююча функція*, суть якої полягає у виявленні стану знань, передбачених програмою, на даному етапі навчання. *Розвиваюча функція* контролю проявляється у тому, що систематичне і цілеспрямоване здійснення контролюючих операцій дозволяє: розвинути навички самоконтролю і самооцінки; підвищити об'єктивність оцінки в розумінні зближення зовнішньої і внутрішньої оцінок; сформувати позитивне емоційне ставлення до процедури контролю і оцінювання; створити позитивну мотивацію творчої діяльності в процесі навчання і підвищити якість фізичної освіти учнів.

Орієнтувальна функція перевірки полягає в орієнтації учні і вчителя за наслідками їх праці, постачанні вчителя інформацією про досягнення цілей навчання окремими учнями і класом в цілому. Результати контрольних заходів допомагають вчителю направляти діяльність учнів на подолання недоліків і пропусків, що є в їх знаннях, а учням – виявити і виправити власні помилки. Крім того, результати перевірки інформують дирекцію школи і батьків про успішність навчального процесу. *Діагностична функція*, що іноді виділяється як самостійна, близька до орієнтувальної. Вона полягає в тому, що вчитель може не тільки проконтролювати рівень знань і умінь учнів, але ще і з'ясувати причини виявлених прогалин, щоб згодом їх усунути.

Виховуюча функція перевірки реалізується у вихованні відчуття відповідальності, зібраності, дисципліни учня; допомагає організувати найкращим чином свій час.

Стимулююча функція контролю та оцінки навчальної діяльності учнів зумовлюється психологічними особливостями людини, що проявляється в бажанні кожної особистості отримати оцінку результатів своєї діяльності, зокрема навчальної. Це викликано тим, що у процесі навчання школярі щоразу пізнають нові явища і процеси. В силу недостатнього рівня соціального розвитку учням не під силу об'єктивно оцінити рівень і якість володіння знаннями. Вчитель своїми діями має допомогти учням усвідомити якість і результативність навчальної праці, що психологічно стимулює школярів до активної пізнавальної діяльності.

Функції контрольному етапу, на нашу думку, повинні відповідати сформульованим завданням контролю. Визначивши завдання лише як діагностика рівня знань учнів, одержаних ними протягом вивчення даної теми (циклу знань), вважаємо, що функціями контролю повинні бути *контролююча й орієнтувальна, виховуюча та стимулююча*. Оскільки будь-який вид діяльності впливає тим або іншим чином на наш характер, то контроль, дійсно, привчає до кращої організації своєї діяльності, до самодисципліни і особистісної відповідальності. Що стосується *навчальної*

функції контролю, то тут наведемо зауваження, які стосуються також етапу корекції знань як однієї з цілей контрольного етапу. Мета контролю полягає в діагностиці засвоєних знань, і не слід намагатися її розширити. Якщо учні усвідомлюють свою мету на даному уроці як з'ясування відповідності їх знань і умінь вимогам, що пред'являються, то і діяльність їх буде направлена на досягнення поставленої мети. Навряд чи вони удосконалюватимуть або систематизуватимуть одержані знання. Ми цілком усвідомлюємо важливість етапів систематизації знань, а також коригування діяльності для виправлення недоліків в знаннях, але ця діяльність має місце на інших етапах навчання і не повинна вважатися частиною контрольного етапу.

Чітко визначивши цілі контролю та розуміючи його функції вчитель використовує різноманітні *форми контролю*, які досить різноманітні оскільки кожний вчитель має право придумати і провести власні. Державний стандарт фізичної освіти зазначає, що перевірка відповідності навчальної підготовки школярів вимогам стандарту проводиться за допомогою спеціально розробленої системи вимірників досягнення стандарту фізичної освіти [5]. Система вимірників повинна бути *змістовно валідна* (повністю відповідати вимогам стандарту), *надійна* (забезпечувати відтворність одержаних при перевірці результатів) і *об'єктивна* (не повинна залежати від особи перевіряючого). Система вимірників може бути представлена у формі традиційних письмових контрольних робіт, тестів, що включають завдання з вибором відповіді або короткими відповідями, заліку та ін. До кожної системи вимірників мають бути представлені критерії оцінювання, на основі яких робиться висновок про досягнення або недовсягнення учнями вимог державного стандарту. Система зразків завдань повинна бути *відкритою*, що дозволяє вчителю, учням і їх батькам, а також будь-якій зацікавленій особі скласти більш детальне уявлення про обов'язкові вимоги, забезпечити учням більш комфортну обстановку при проведенні контролю, знявши властиві в такій ситуації переживання і нервозність. Достойним вирішенням цих завдань вважаємо еталонну технологію контролю особистісних досягнень учня [1-3], яка узгоджується з вимогами стандартів фізичної освіти (*табл. 1*):

Таблиця 1

Рівні та класифікація навчальних досягнень учнів з фізики за нормами особистісно орієнтованого навчання		
Нижчий	Оптимальний	Вищий
Оцінки: 4, 5, 6	Оцінки: 7, 8, 9	Оцінки: 10, 11, 12
<i>Стереотипність</i>	<i>Усвідомленість</i>	<i>Пристрасність</i>
<i>ЗЗ (завчені знання) – учень механічно відтворює зміст пізнавальної задачі в обсязі та структурі засвоєння</i>	<i>ПВЗ (повне володіння знаннями) – учень розуміє основний зміст пізнавальної задачі і може відтворити всі її елементи в будь-якій структурі викладу, тобто усвідомлено володіє знаннями, що складають зміст задачі.</i>	<i>Н (навичка) – учень здатний використовувати конкретну пізнавальну задачу на підсвідомому рівні, автоматично</i>
<i>НС (наслідування) – учень копіює моторні та розумові дії, пов'язані з засвоєнням пізнавальної задачі, під впливом зовнішніх і внутрішніх мотивів</i>		<i>УЗЗ (уміння застосувати знання) – учень здатний використовувати набуті знання у нестандартних ситуаціях</i>
<i>РГ (розуміння головного) – учень свідомо відтворює суть задачі у постановці і розв'язуванні пізнавальної задачі</i>		<i>П (переконання) – знання незаперечні для учня, він готовий відстоювати їх у задачах на суперечність, парадокс</i>

Технологія контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів з фізики передбачає визначення: форми проведення вступного контролю і системи завдань для нього; системи вимірників рівня засвоєння стандартів для тематичного контролю; системи комплексних диференційованих завдань для визначення рівня засвоєння знань та розвитку мислення учнів (їх можна розглядати як засіб поточного контролю для виявлення результатів самостійної пізна-

льної діяльності та рівня сформованості контрольних оцінних умінь учнів); системи завдань для тематичного контролю, згідно вимог до нього.

Місце, в яке доцільно помістити перевірку показників навчання, визначається її завданнями. Працюючи над удосконаленням методики цілеспрямованого навчально-пізнавальної діяльності учнів з фізики, виділяємо необхідність виділення оперативного, поточного, тематичного та підсумкового контролю [1, с.92]. Відстоюємо думку, що контроль повинен здійснюватись регулярно, але звертаємо увагу на те, що оперативний контроль націлений на перевірку здатності учня до перетворюючих дій з предметом задачі (спрямований на навчальну мету), а інші види – на виявлення особистісних набуток (спрямовані на досягнення навчальної, дидактичної, розвиваючої та виховної мети).

Перш ніж перевіряти наявність результатів діяльності, вважаємо за необхідність впевнитись в тому, що відбувається сама діяльність. Тому на перше місце ставимо *оперативний контроль*. Головним його призначенням є перевірка матеріальної, операційної і психологічної готовності учня до перетворень у пізнавальній задачі, відповідно до нормативних вимог. *Матеріальна готовність* проявляється у виявленні необхідного приладдя, матеріалів для діяльності. *Операційна готовність* полягає у виявленні в учня уміння користуватись операціями роботи з калькулятором, довідником, прийомами читання шкал, способами перетворення одиниць, виконання математичних розрахунків, здатності цілеспрямовано оперувати фізичними поняттями, формулами, термінами. На основі аналізу операційних можливостей проводиться відповідна робота: пропонуються певні рекомендації, консультації, підбирається відповідне домашнє завдання. На уроці для допомоги учням використовуються короткочасні тестові завдання. *Психологічна готовність* полягає у здатності учня упереджувати кінцевий результат діяльності і діяти відповідно до нього. В залежності від параметра за яким відбувається розгортання задачі буде перевірятись готовність, яка полягає у здатності учня висувати припущення, складати плани. Для психологічної готовності велику роль відіграє залучення учня до здійснення самооцінки своєї діяльності, в результаті чого в учня формується здатність до усвідомлення себе і своєї діяльності – *рефлексії*. Це дає можливість стверджувати, що на цьому етапі зароджується самоконтроль та самоуправління діяльності, тобто можна гарантувати, що засвоєння знань на початкових проєктованих рівнях (ЗЗ, НС, РГ) відбудуться.

Поточний контроль орієнтує учня в більшій мірі на досягнення у навчання дидактичної мети – ПВЗ *повного володіння знаннями*, хоча в залежності в залежності від значущості пізнавальної задачі можуть бути деякі відхилення в бік вищих чи нижчих показників-еталонів. Вивчаючи привілеюючий стиль засвоєння учнями фізичних знань, було зроблено наступні висновки [1, с.94]:

- *свідомо, на рівні логічної доказовості засвоюють матеріал (параметр усвідомленості) – 20% учнів – ті, хто стабільно працюють;*
- *за схемою заучування (параметр стереотипності) – 40% мають прогалини в опорних знаннях та низький рівень активності;*
- *за схемою наслідування (параметр пристрасності) – 40% мають прогалини в опорних знаннях та низький рівень активності.*

Такий розподіл учнів за схемами засвоєння вимагає організації підходу, який допомагає коригувати діяльність тих, хто працює за схемами заучування та наслідування. З цієї метою розроблений ряд посібників, де учням запропоновано задачі еталонного характеру. В залежності від типу уроку підібрано по 5 задач різних рівнів. Наприклад, на урок повідомлення нових знань – 3 задачі оптимального рівня і 1 вищого, на урок узагальнення знань – 4 вищого, 1 – оптимального.

Частота тематичного контролю відзначається кількістю тем у навчальному курсі фізики. Здається очевидним, що тематичний контроль орієнтуємо на вищі еталони (ПВЗ, УЗЗ, Н, П), зауважуємо, що пізнавальні задачі, засвоєння

яких орієнтовані на рівень РГ і нижче, взагалі недоцільно розглядати на цьому етапі контролю.

В підсумковому контролі найточніше реалізуються розвиваюча і виховна функції. Цей вид контролю орієнтує учня, в основному, на вищі цілі-еталони (УЗЗ, Н, П, Зв), зауважуємо, що з'являється найвищий рівень показника успішності (Зв – звичка, автоматизм), який реально можливий за умови свідомого самоуправління учня та високого рівня компетентності вчителя.

Всі дії вчителя по цілеспрямованню діяльності учня повинні від рівнів наслідування (Н) та заучування (ЗЗ) вивести учня на рівень розуміння головного (РГ). Якщо діяльність учня цілеспрямована, то можна говорити про формування елементів механізму самоконтролю. Про ефективність протікання цього процесу можна судити, в залежності від ситуації:

- *учень поміляється, бачить помилку, але не знає шляху виправлення (проявляються спроби пошуку еталонів оцінки власних результатів);*
- *учень виправляє помилку при незначній допомозі вчителя (присутні окремі елементи самоконтролю);*
- *учень виправляє помилку, але з запізненням в часі, оскільки усвідомлює її в контексті (самоконтроль є, але недостатньо автоматизований);*
- *не закінчуючи помилкову дію, учень виправляє її (самоконтроль на рівні автоматизму);*
- *самоконтроль і самокорекція випереджають дію – помилки відсутні.*

Кожен з контрольних етапів характеризується оціночними діями вчителя. Оцінка становить суть контролю знань. Вона може виступати в різних формах: словесної і бальної, якісної і кількісної. Передусім оцінка характеризує рівень засвоєння і якості знань набутих учнями в процесі навчання, а також їх розвиток та готовність до застосування цих знань на практиці і показує відношення між тим, що учень знає з певних питань програми, і тим, що він може знати з цих же питань на даний момент навчання. Вміння дати правильну оцінку роботі учня потребує величезного вміння і культури вчителя. Оцінки допомагаючи тим самим вчителю орієнтуватися в успішності навчання учня і допомагають самому учню, і ця їх головна функція, судити про свої знання, виявляти власні пропуски і виправляти їх. Одна з головних вимог до оцінок – об'єктивність, оскільки лише за такої умови вони серйозно розглядатимуться учнями, які віритимуть і поважатимуть думку свого вчителя. Ми відстоюємо також думку, що оцінки як показник роботи учня по даній темі завжди повинні бути доступні для виправлення і поліпшення. Остаточними мають бути лише підсумкові оцінки, одержані за підсумковий контрольні заходи, оскільки вони ставляться після вивчення всієї теми і відображають результат тривалих домагань учня.

Педагогічна практика доводить, що факт оцінювання впливає на внутрішні установки школярів, страх, що виникає, може знижувати рівень їх самооцінки. Відмітимо, що успішність учня великою мірою залежить від рівня домагань – бажаної самооцінка особистості (рівня образу "Я"), яка виявляється через міру труднощів у досягненні поставленої мети. Формування рівня домагань породжує конфлікт між прагненням підвищити домагання, щоб пережити максимум успіху, та знизити домагання, щоб уникнути невдач. У випадку успіху рівень домагань підвищується, людина проявляє прагнення розв'язувати складніші задачі, у разі невдачі рівень домагань знижується [9, с.128].

Вищесказане дозволяє стверджувати, що для ефективного контролю перевірки якості фізичної освіти необхідне обов'язкове здійснення наступних процедур:

- *оперативний (результат якого впливає на проєктування змісту і форм навчання фізики, сприяє рефлексії учня) та поточний контроль (служить основою для проведення коригуючих дій);*
- *робота з різноміряними завданнями, що відповідають цілям-еталонам;*
- *прозоре оцінювання, виставлення оцінки з супровідними обґрунтованими коментарями та залученням учня до самооцінки;*

- супровід контролю самостійними контролюючими діями учня, що сприяють розвитку його рефлексії.

Результати тематичного і підсумкового контролю, які розглядаються в порівнянні з цілями-еталонами, зазначеними в цільовій програмі з фізики дозволяють коригувати і регулювати діяльність учнів на завершальних етапах навчання. Високий рівень результативності, об'єктивності і задоволення учня успіхом на цьому етапі означає, що є передумови здійснення саморегульованої діяльності, де допомога вчителя потрібна все менше і менше, з'являється вміння вчитись самостійно.

Список використаних джерел:

1. Атаманчук П.С. Інноваційні технології управління навчанням фізики. – Кам'янець-Подільський: КПДУ, інформаційно-видавничий відділ, 1999. – 174 с.
2. Атаманчук П.С., Семерня О.М. Методичні основи управління навчанням фізики: Монографія. – Кам'янець-Подільський: КПДУ, інформаційно-видавничий відділ, 2005. – 196 с.
3. Гальперин П.Я. Введение в психологию. – М.: Изд-во МГУ, 1976. – 146 с.
4. Ніколаєв О.М. Методичне забезпечення оперативного та тематичного контролю в умовах особистісно орієнтованого навчання фізики: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 2004. – 20 с.
5. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Освіта України, спецвипуск. – №5. – 20 січня 2004 р. – 79 с.

6. Оноприенко О.В. Проверка знаний, умений и навыков учащихся по физике в средней школе: книга для учителя. – М.: Просвещение, 1988.
7. Пуршьева Н.С. Проверка и оценка знаний, умений и навыков учащихся в учебном процессе // Методика преподавания школьного курса физики. – М., МГПИ им. В.И.Ленина, 1979.
8. Разумовский В.Г., Кривошапова Р.Ф., Родина Н.А. Контроль знаний учащихся по физике. – М.: Просвещение, 1982.
9. Павелків Р.В. Загальна психологія: Підручник. – К., 2000. – 506 с.
10. Присяжна Т.С., Шарко В.Д. Технології контролю навчальних досягнень учнів // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету: Серія педагогічна. – Кам'янець-Подільський: КПДУ, ред.-видав. відділ, 2005. – Вип. 11. – С.69-72.
11. Шарко В.Д. Набуття досвіду контрольно-оціночної діяльності в процесі підготовки фахівця // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету: Серія педагогічна. – Кам'янець-Подільський: КПДУ, ред.-видав. відділ, 2005. – Вип. 11. – С.94-97.

In the article the necessity of realization of different types of control is grounded as main pre-condition of purposeful management of students educational-cognitive activity on every stage of capture knowledges from physics. Outlined basic terms for realization of self-control, self-appraisal and self-government activity by students.

Keywords: control, level of personality achievements, standard, self-control, self-appraisal, self-government.

Отримано: 02.11.2007

УДК 371

Т.П. Присяжна

Херсонський морський коледж

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДИКУ РОЗРОБКИ СИСТЕМИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З ФІЗИКИ НА ОСНОВІ ЗМІСТОВНО-ДІЯЛЬНІСНИХ МАТРИЦЬ

У статті розкрито методику проектування і розробки системи тестових завдань для виявлення навчальних досягнень учнів 8 класу з теми "Світлові явища" на основі змістовно-діяльнісних матриць.

Ключові слова: контроль, самоконтроль, тестові завдання, матриця.

Реалізація диференційованого підходу до контролю і оцінювання результатів навчальної діяльності учнів з фізики передбачає розробку діагностичної системи здійснення цієї процедури. Під навчальними досягненнями учнів традиційно розуміють певний рівень засвоєння теоретичних знань і сформованості практичних умінь. Проте, готовність учнів до виконання практичних дій характеризується, окрім наявності базових знань, ще й уміннями здійснювати розумові дії, які теж можуть виступати в якості одного з показників навчальних досягнень школярів.

Проблема пошуку інструментарію для виявлення стану розвитку означених складових результативності навчальної діяльності учнів є актуальною в методиці навчання фізики. Свідченням тому є значна кількість публікацій з даної проблеми (З.В.Сичевська, З.В.Смолянець, В.Г.Разумовський, Р.Ф.Кривошапова, А.І.Бугайов). Особливої гостроти ця проблема набуває в умовах переходу школи на незалежне тестування, у процедурі якого значне місце відводиться тестовій перевірці якості знань і умінь школярів. Підготовка учнів до виконання тестів різних типів стає одним із завдань учителя. В контексті цього, застосування тестів для перевірки ступеня засвоєння теоретичного матеріалу і сформованості практичних дій учнів на уроках і під час тематичних атестацій є життєво необхідним.

Мета нашої статті полягала у розробці методики застосування тестових завдань для перевірки навчальних досягнень учнів з фізики на основі змістовно-діяльнісних матриць.

До завдань, які треба було розв'язати для її досягнення, увійшли:

- визначення переваг тестового контролю перед іншими формами;
- ознайомлення з етапами створення тестових завдань;

- розробка матриць змістовно-діяльнісної моделі тестового контролю учнів 8 класу з теми "Світлові явища".

Вивчення літератури з проблеми тестового контролю навчальних досягнень учнів дозволило встановити, що тести не є універсальним засобом контролю і мають певні межі застосування. Порівняно з іншими видами контролю, вони мають певні переваги: по-перше, є більш об'єктивним засобом перевірки якості знань і умінь учнів з причини стандартизації процедури проведення і застосування єдиних критеріїв оцінювання результатів їх виконання; по-друге, скорочений термін виконання окремих тестів створює можливість для урізноманітнення і збільшення кількості тестових завдань; по-третє, більш широке охоплення тестовими завданнями матеріалу теми, що контролюється, дає підстави для проведення більш детального аналізу припущених помилок і планування корекційних вправ; по-четверте, застосування рейтингового підходу для визначення рівнів навчальних досягнень школярів підвищує точність в оцінюванні їх успіхів у навчанні.

Розробка методики тестового контролю передбачала визначення поетапності цього процесу. В ході вивчення відповідної літератури [1-10] було встановлено, що діяльність із розробки системи тестових завдань має відбуватись поетапно і повинна включати:

- визначення мети тестування і вибір підходів до складання тестів;
- визначення рівнів складності тестових завдань для виявлення відповідних рівнів навчальних досягнень учнів;
- дотримання етапів при створенні тестів (відбір змісту навчального матеріалу, рівень засвоєння якого буде перевірятися; конструювання технологічної матриці; складання тестових завдань для виявлення навчальних